

Joan F. Mira

CONTRAPUNT

Els romans, els àrabs i la unió dels valencians

Revisant aquests dies les proves de la traducció d'un llibre de Robert I. Burns, que es dirà *L'islam sota els croats*, em trobe idees i fets que es presten a una profitosa meditació. No debades la història és mestra de la vida, i no debades els pensadors de la valenciania perenne han ignorat sempre l'obra ingent del jesuïta americà i han estat seguidors incondicionals de l'aragonès Ubieto (q.e.p.d.).

Afirmen els notables de la valenciania, com és sabut, que el Regne de València sempre ha estat Regne de València, i que els valencians *sempre* han estat valencians. Abans de la conquesta aragonesa-castellana-etcètera (etcètera vol dir de tot, i mitja dotzena de catalans insignificants), abans de l'arribada dels moros, i abans fins i tot dels romans. València una i eterna. Com Espanya, més o menys.

I bé, llegint Burns es refresca la memòria amb coses ben elementals, que no encaixen massa bé en aquest esquema: com ara que, abans dels romans, el territori que després va ser valencià estava dividit més o menys entre tres tribus: els ilerconvons, que arribaven fins al Millars i tenien la capital a Tortosa; els edetans a la part central fins al Xúquer i amb una capital a Llíria; i els Contestans, des del Xúquer fins al Segura i amb una capital a Cocentaina. La regió de Sogorb a banda, amb una branca excèntrica de celtibèrics. Val per la *unitat* pre-romana. I un record amable per a les tres províncies actuals, per a la diòcesi de Tortosa, que arribava fins a Almenara encara l'any 1960, i també per a la diòcesi de Sogorb, sempre a part, castellano-aragonesa, i amb límits que corresponen exactament, pel nord i l'est, amb la frontera lingüística. Deuen ser casualitats.

Seguim: sota l'imperi romà reorganitzat de Dioclecià, Xàtiva i Dénia

anaren a la província de Cartagena, mentre que València i el nord entraven a la de Tarragona. Llavors diu Burns: "aquesta doble orientació històrica es va repetir encara a la València d'abans de la croada, i els croats la van formalitzar amb les seues divisions administratives i fiscals". Seguim encara amb la "unitat territorial": de les vint-i-una províncies del califat de Còrdova, n'hi havia tres a la nostra àrea: València, Xàtiva i Múrcia. Continuem endavant: amb la dissolució del califat, la zona "valenciana" es va repartir, en temps i ocasions diverses, en quatre principats: Alpont, Dénia, València i Saragossa. A més del fet que en algun temps parts del territori van pertànyer a Albarrassí, a Tortosa, o fins i tot a Toledo. El "regne" (que no era normalment tal) pròpiament de València, és a dir el territori que controlava un walí des de la ciutat de València, va canviar repetidament de forma i de mida. I així van anar més o menys les coses. En quin sentit eren "valencians" els territoris i la gent que formaven part d'un "regne" de Dénia, de Múrcia, de Saragossa, de Tortosa,... o de la mateixa València (o que formaven part d'un d'aquests "regnes" i després d'un altre), és un misteri insoluble.

Si deixem els límits territorials i dels "regnes", i parlem de la gent, la cosa es complica: ¿quina era la unitat, a més de la religió i la llengua (o siga de l'islam i

de l'àrab), en un quadro com el que es desprèn de la lectura de Burns?.

Després d'explicar la barreja de poblacions d'origen ibèric, romà o gòtic arabitzades, més els àrabs de veritat, *els esclaus* de la cort de procedència diversa, el berbers, els iemenites, i altres gents de pare poc conegut, cadascú amb major o menor grau de consciència de la seua particularitat, i amb major o menor base territorial, i tots units solament per la religió i la llengua, no és estrany el comentari següent, tan *actual*: "Una regió tan escindida en bàndols i faccions es trobava sempre en un equilibri inestable. Es podria fragmentar de dotze maneres diferents, segons com bufassen els vents de les noves doctrines o oportunitats polítiques. Els comentaristes musulmans de l'era de la croada es van exclamar atònits dels extrems a què arribava aquesta tendència. No hi havia lligams comuns, ni una fidelitat política profunda, que relligassen aquesta diversitat en una unitat que fos quelcom més que accidental".

Així és com estaven aproximadament les coses en el moment de l'arribada del bon rei Jaume, ara fa poc més de set segles i mig: ni unió valenciana, ni unitat del poble valencià, ni res. El mal, ai las (la història és mestra de la vida, però de vegades és una mestra borda), és que les coses, passats els set-cents cinquanta anys de rigor, no s'han alterat massa. Unes poblacions van ser substituïdes per unes altres, una unitat de llengua i de religió per una altra. ¿i punt? "Bàndols i faccions", "equilibri inestable", "fragmentació, falta de fidelitat política profunda"...: tot és tan actiu i tan viu a finals del segle XX com era a primers del segle XIII. Que vinguen els historiadors —els de debò— i que ens ho expliquen, per favor.